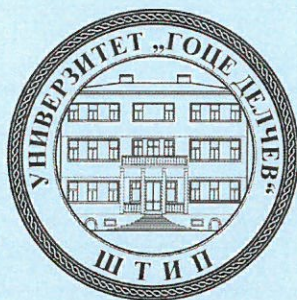
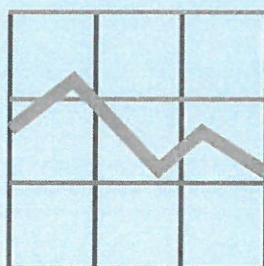

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN: 1857-7628

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2019
YEARBOOK
2019

ГОДИНА 11

VOLUME XVIII

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF ECONOMICS

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:

Проф. д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска

Издавачки совет Editorial board

Проф. д-р Блажо Боев	Prof. Blazo Boev, Ph.D
Проф. д-р Лилјана Колева-Гудева	Prof. Liljana Koleva - Gudeva, Ph.D
Проф. д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска	Prof. Olivera Gjorgieva-Trajkovska, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Благица Колева	Prof. Blagica Koleva, Ph.D
Проф. д-р Емилија Митева-Кацарски	Prof. Emilija Miteva-Kacarski, Ph.D
Доц. д-р Златко Бежовски	Zlatko Bezovski, Ph.D

Редакциски одбор Editorial staff

Проф. д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска	Prof. Olivera Gjorgieva-Trajkovska, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Благица Колева	Prof. Blagica Koleva, Ph.D

Главен и одговорен уредник Managing & Editor in chief

Проф. д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска	Prof. Olivera Gjorgieva-Trajkovska, Ph.D
---------------------------------------	--

Јазично уредување Language editor

Вангелија Цавкова	Vangelija Cavkova
-------------------	-------------------

Техничко уредување Technical editor

Славе Димитров	Slave Dimitrov
----------------	----------------

Редакција и администрација Address of editorial office

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	Goce Delcev University
Економски факултет	Faculty of Economics
бул „Крсте Мисирков“ 10-А	Krste Misirkov 10-A.,
п.фах 201, 2000 Штип,	PO box 201 2000 Stip,
Република Северна Македонија	Republic of North Macedonia

СОДРЖИНА
CONTENT

- 7** Ацо Новески, Проф. д-р Трајко Мицески
ВЛИЈАНИЕТО НА МЕНАџЕРСКОТО ДЕЛЕГИРАЊЕ ВО СОЗДАВАЊЕТО НА УСПЕШНИ
БИЗНИС ПРАКТИКИ ВО ТРГОВИЈАТА И СЕРВИСИРАЊЕТО НА АВТОМОБИЛИ
- 27** Александра Јанчева, Катерина Боковска
КОНЕЧЕН РЕВИЗОРСКИ ИЗВЕШТАЈ
- 39** Проф. д-р Емилија Митева-Кацарски, д-р Костадинка Панова, Проф. д-р Благица Колева
АНАЛИЗА НА ГЛОБАЛНИТЕ ТРГОВСКИ ТЕКОВИ ЗА ВРЕМЕНСКИОТ
ПЕРИОД 2008-2018 ГОДИНА
- 47** Ивана Нацева, Проф. д-р Трајко Мицески
БИЗНИС ПЛАНОТ КАКО ФАКТОР ЗА РАЗВИВАЊЕ НА УСПЕШЕН БИЗНИС
- 65** Јулија Нанова, Проф. д-р Јанка Димитрова
КАКО ДО ДОСТАТЕН И СООДВЕТЕН РЕВИЗОРСКИ ДОКАЗ?
- 79** д-р Костадинка Панова, Проф. д-р Емилија Митева-Кацарски,
доц. д-р Влатко Пачешковски
АНАЛИЗА НА ТРГОВСКИТЕ РЕЛАЦИИ МЕЃУ ЕВРОПСКАТА УНИЈА И РУСИЈА
- 85** Моника Алексовска, Проф. д-р Трајко Мицески
КРЕИРАЊЕ НА КАРИЕРНИОТ РАЗВОЈ НА ЛИДЕРОТ СО ПРЕФЕРИРАЊЕ НА
МЕНАџМЕНТОТ НА ЛИЧНИОТ РАЗВОЈ И ОДНЕСУВАЊЕ
- 103** Марија Арапова, Проф. д-р Јанка Димитрова
ПОТРЕБАТА ОД ИТ ЕКСПЕРТ ПРИ СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРОЦЕСОТ НА РЕВИЗИЈА НА
ФИНАНСИНСКИТЕ ИЗВЕШТАИ
- 115** Стефан Мицев, Проф. д-р Трајко Мицески
УЛОГАТА НА МЕНАџЕРОТ ВО ПОДИГНУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ НА МЕНАџМЕНТОТ
СО ЧОВЕЧКИТЕ РЕСУРСИ ЗА КРЕИРАЊЕ НА ПРАВИЛНА СТРАТЕГИЈА ЗА
ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ПРОДАЖБАТА
- 127** Стефанија Трајчева, Проф. д-р Трајко Мицески
ПРАВИЛНОТО ОРГАНИЗАЦИСКОТО ОДНЕСУВАЊЕ КАКО ФАКТОР ЗА ПОДИГНУВАЊЕ
НА ИМИѢТО НА ОРГАНИЗАЦИЈАТА
- 153** Валентина Зафировска, Проф. д-р Трајко Мицески
УЛОГАТА НА МЕНАџМЕНТОТ ВРЗ МОТИВИРАЊЕТО НА ЧОВЕЧКИТЕ РЕСУРСИ ВО
ОБРАЗОВАНИЕТО
- 175** Проф. д-р Весна Георгиева Свртинов, Проф. д-р Јанка Димитрова,
Проф. д-р Емилија Митева-Кацарски, Проф. д-р Круме Николовски
ФАКТОРИ КОИ ВИЈААТ НА БРУТО ДОМАШНИОТ ПРОИЗВОД ВО РЕПУБЛИКА
СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
- 185** Проф. д-р Весна Георгиева Свртинов, Проф. д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска,
Проф. д-р Благица Колева, Доц. д-р Влатко Пачешковски
ДЕТЕРМИНАНТИ НА ЛИКВИДНОСТА НА КОМЕРЦИЈАЛНИТЕ БАНКИ ВО
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

КОНЕЧЕН РЕВИЗОРСКИ ИЗВЕШТАЈ

Александра Јанчева¹ Катерина Боковска²,

*¹Студент на постдипломски студии на Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Крсте Мисирков 10, Штип, Македонија,
aleksandra.janceva@yahoo.com*

*²Студент на постдипломски студии на Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Крсте Мисирков 10, Штип, Македонија,
katerina_bojkovska@live.com*

Апстракт

Од појавувањето па сè до денес, со ревизијата на финансиските извештаи на деловните субјекти извршена од страна на независен надворешен ревизор, се подига кредибилитетот и довербата за вистинитоста и точноста на информациите презентирани во финансиските извештаи. Бенефитот од ревизијата е што обезбедува уверување дека менаџментот на компанијата има обезбедено „вистински и објективен“ пристап при утврдувањето на финансиските резултати и состојби на деловниот субјект чии финансиски извештаи се предмет на ревизија – ентитет на ревизија. Ревизијата овозможува градење на доверба меѓу оние кои управуваат со деловниот субјект и оние кои го поседуваат - акционерите.

Ревизијата, подразбира примена на ревизорски постапки и техники кои ревизорот ги користи за да обезбеди достатен и соодветен ревизорски доказ кој ќе биде основа за формување на ревизорско мислење дали финансиските извештаи содржат или не содржат материјално значајни пропусти и грешки. Во таа насока е и примената на концептот на материјалност за да се утврди нивото на материјалност на информациите кои влијаат врз одлуките на стеикхолдерите.

Клучни зборови: *ревизор, ревизорско мислење, ревизорски доказ, ревизорски техники, материјалност, ревизорски ризик.*

FINAL AUDIT REPORT

Aleksandra Janceva¹ Katerina Bojkovska²

*Postgraduate student at Faculty of Economics, "Goce Delcev" University, Stip, Macedonia
aleksandra.janceva@yahoo.com*

*Postgraduate student at Faculty of Economics, "Goce Delcev" University, Stip, Macedonia
katerina_bojkovska@live.com*

Abstract

Since its inception, the audit of the financial statements of businesses has been conducted by an independent external auditor, increasing the credibility and trustworthiness of the information presented in the financial statements. The benefit of an audit is that it assures that the management of the company has provided a "true and objective" approach in determining the financial results and balances of the entity whose financial statements are audited - the audited entity. Auditing allows for building trust between those who manage the business and those who own it - shareholders.

An audit involves applying the audit procedures and techniques used by the auditor to provide sufficient and appropriate audit evidence that will serve as the basis for forming an audit opinion whether or not the financial statements contain materially significant omissions and errors. In this respect is the application of the concept of materiality to determine the level of materiality of the information that influences the decisions of the stakeholders.

Keywords: *auditor, audit opinion, audit evidence, audit techniques, materiality, audit risk.*

1. Вовед

Ревизија се врши од страна на физички лица овластени ревизори, кои вршат преглед и оценка на професионален начин, на информациите кои се презентирани во финансиските извештаи на одреден ентитет, користејќи специфични техники и постапки, со цел да обезбедат достатен и соодветен ревизорски доказ, за да издадат *Извештај за извршената ревизија* со независно ревизорско мислење, користејќи ги критериумите за евалуација кои произлегуваат од законските прописи или од добрата практика, широко признати во работењето на ентитетот.

Со децении, независната ревизија е клучен елемент на рамката на мерки кои придонесуваат кон подигање на довербата на акционерите и инвеститорите на поединечните компании и пазарите на капитал во целина. Ова произлегува од фактот што секоја активност превземена од страна на акционерите и инвеститорите ќе зависи од квалитетот на добиените финансиски информации од страна на котираните компании.

Постоечките акционери, потенцијалите инвеститори и другите корисници на финансиските извештаи сакаат да го намалат степенот на неизвесност во нивните одлуки преку барањето на информации кои ги сметаат за релевантни и доверливи. Постигнувањето на висок квалитет во финансиското известување зависи од законодавната инфраструктура за финансиското известување која се применува во националната економија за таа цел. Подеднакво високиот квалитет во финансиското известување зависи и од одлуките на оние кои во рамките на ентитетите ја носат одговорноста за финансиското известување – раководството и оние кои се задолжени за управувањето.

Независните ревизори играат значајна улога во поддржувањето на квалитетот на финансиското известување ширум светот, без оглед на тоа дали се работи за пазарите на капитал, јавниот сектор или приватниот сектор. Современата правна доктрина и професионална регулатива во светот го проширува концептот на одговорноста на ревизорот за финансиските извештаи, пред сè на обврската на ревизорите, како столбови на економската стабилност на општеството, да го штитат широкиот јавен интерес. Поради тоа, јасно се доаѓа до заклучок дека мислењето на ревизорот е единствениот и вистински дополнителен кредибилитет кој им се дава на предметните финансиски извештаи.

Целта на ревизијата на финансиските извештаи е на ревизорот да му овозможи да изрази мислење за тоа дали финансиските извештаи се подготвени, од сите значајни аспекти, во согласност со идентификуваната рамка за финансиско известување. Ревизорот се фокусира на прибирање и оценка на доволно компетентни докази, што подоцна ќе му послужат на ревизорот како солидна основа за формирање објективно, компетентно и независно мислење, изразено во форма на извештај за извршената ревизија.

Според Комитетот за меѓународни сметководствени стандарди, во Рамката за изготвување и презентација на финансиските извештаи **„информацијата е материјално значајна доколку нејзиното изоставање или погрешно прикажување може да влијае врз економските одлуки на корисниците донесени врз основа на финансиските извештаи“**. Значајноста зависи од големината на ставката или грешката, проценета во околностите типични за нејзиното изоставање или погрешно прикажување. Значајноста повеќе претставува праг или точка на пресек, отколку примарна квалитативна карактеристика, којашто информацијата мора да ја поседува како корисна⁶.

Прашањето за тоа што е значајно, е прашање на професионално расудување на ревизорот. Ова значи дека двајца ревизори можат да утврдат различно ниво на значајност за еден ист клиент. Меѓународните ревизорски стандарди не даваат упатство

за определување на износот на значајноста, затоа ревизорските фирми воспоставуваат свои политики за утврдување на износот на значајноста, со користење на различни техники, табели, формули, како и правила на палецот.

Грешките во презентирањето на информациите, што се сметаат за материјално значајни за финансиските извештаи, ревизорот ги определува посебно за секој клиент, земајќи го предвид погрешно презентираниот поединечен или кумулативен износ во базичните финансиски извештаи, што може да има сигнификантно влијание врз одлучувањето на сопственикот на капиталот, менаџментот и другите корисници на информациите содржани во ревидираните извештаи.

Значајноста се проценува од аспект на потенцијалното влијание на погрешните прикажувања врз одлуките на разумните корисници на финансиските извештаи. Значи, ревизорот прави проценка на износот на погрешни прикажувања кои можат да влијаат врз одлуките на разумните корисници.

Концептот на материјалност (значајност) се зема предвид од страна на ревизорот при планирање на природата, временскиот распоред и опсегот на ревизорските постапки (при планирање на ревизијата) и при вреднување на резултатите од ревизијата. Постои непосредна поврзаност помеѓу концептот на материјалност (значајност) и проблематиката на ревизорскиот ризик и има третман на еден од најзначајните и најкомплексните сегменти на ревизорската професија. При вршењето на ревизијата, ревизорот треба да ја разгледа значајноста и нејзиниот однос со ревизорскиот ризик.

Концептот на материјалност претпоставува во сите сегменти на ревизијата едновремено да се води сметка за сеопфатноста и рационалноста на постапките, и тоа не само во фазата на планирањето на активностите, проверка на постоењето и функционирањето на сметководствените интерни контроли, проверка на билансните податоци, туку и во фазата на оформувањето и изразувањето на мислењето за реалноста и објективноста на основните финансиски извештаи.

При обликувањето на ревизорскиот план, ревизорот утврдува прелиминарно прифатливо ниво на значајност со помош на кое ќе ги открие квантитативно значајните погрешни прикажувања. Треба да се земат предвид и износот (квантитетот) и природата (квалитетот) на погрешните прикажувања. Ова значи дека, иако некое погрешно прикажување може да биде незначајно по квантитет, сепак неговите квалитативни карактеристики можат да имаат значаен ефект врз корисниците на финансиските извештаи. Иако износот на незаконското плаќање може да биде мал, односно безначаен за финансиските извештаи од квантитативен аспект, обелоденувањето на незаконската трансакција може да резултира со губење на договорот и пенали кои можат да бидат значајни.

Со децении независната ревизија е клучен елемент на рамката на мерки кои придонесуваат кон подигање на довербата на акционерите и инвеститорите во поединечните компании и пазарите на капитал во целина. Ова произлегува од фактот што секоја активност превземена од страна на акционерите и инвеститорите ќе зависи од квалитетот на добиените финансиски информации од страна на котираните компании.

Постоечките акционери, потенцијалните инвеститори и другите корисници на информациите презентирани во финансиските извештаи, сакаат да го намалат степенот на неизвесност во нивните одлуки преку барањето на информации кои ги сметаат за релевантни и доверливи. Постигнувањето на висок квалитет во финансиското известување зависи од законодавната инфраструктура за финансиското известување која се применува во националната економија за таа цел.

Подеднакво високиот квалитет во финансиското известување зависи и од одлуките на оние кои во рамките на ентитетите ја носат одговорноста за финансиското известување – раководството и оние кои се задолжени за управувањето.

Независните ревизори играат значајна улога во поддржувањето на квалитетот на финансиското известување ширум светот, без оглед дали се работи за пазарите на капитал, јавниот сектор или приватниот сектор. Современата правна доктрина и професионална регулатива во светот го проширува концептот на одговорноста на ревизорот за финансиските извештаи, пред сè на обврската на ревизорите, како столбови на економската стабилност на општеството, да го штитат широкиот јавен интерес. Поради тоа, јасно се доаѓа до заклучок дека мислењето на ревизорот е единствениот и вистински доролнителен кредибилитет кој им се дава на предметните финансиски извештаи.

Целта на ревизијата на финансиските извештаи е на ревизорот да му овозможи да изрази мислење за тоа дали финансиските извештаи се подготвени, од сите значајни аспекти, во согласност со идентификуваната рамка за финансиско известување. Ревизорот се фокусира на прибирање и оценка на доволно компетентни докази, што подоцна ќе му послужат на ревизорот како солидна основа за формирање објективно, компетентно и независно мислење, изразено во форма на извештај за извршената ревизија.

2. Основни елементи на ревизорскиот извештај

Ревизијата на финансиските извештаи е сложен процес кој опфаќа повеќе фази и елементи за на крај да се напише ревизорски извештај како краен продукт на извршената ревизија каде се елаборира самиот процес и резултатите добиени од ревизијата. Карактеристично е да се напомене дека, во зависност од големината на деловниот субјект и неговата дејност, зависи ревизорскиот извештај и тимот кој ќе работи на ревизија. Исто така, треба да се напомене дека пред да се започне со пишување на ревизорски извештај и ревизорско мислење, се дискутира за сите проблеми кои се појавиле во текот на ревизијата, за на крај да се даде мислење за објективноста и точноста на финансиските извештаи.

Како основни делови на ревизорскиот извештај можат да се издиференцираат следниве:

- Воведен дел;
- Аналитички дел и
- Завршен дел (параграф на мислење).

Воведниот дел ги содржи: називот на деловниот субјект - клиент, датум, односно период на кој се однесуваат финансиските извештаи, а се истакнува и тоа дека сметководствените извештаи се прегледани од страна на ревизорот кои имаат одговорност да изразат свое мислење за нив. Од друга страна, аналитичкиот дел или параграфот на обемот содржи опис на планирањето на ревизијата и природата на применетите ревизорски постапки. Во овој дел се опишува природата на ревизијата и се акцентира дека таа се врши согласно општоприфатените стандарди за ревизија. Исто така, се нагласува дека ревизијата не може да обезбеди апсолутно уверување, туку високо уверување дека рвидираните финансиски извештаи се ослободени од материјални погрешни прикажувања. Во тој контекст, потребно е да се напомене дека ревизорот не може да ја гарантира апсолутната точност на финансиските извештаи, бидејќи тие не вршат целосно и детално испитување на сите трансакции, како и практичната ограниченост на времето и трошоците за ревизијата. На крај на ревизорскиот извештај е завршниот дел во кој се изразува мислењето на ревизорот за објективноста и точноста на билансните позиции кои се прикажани во финансиските извештаи.

3 . Ревизорски извештај и видови ревизорски мислења

Ревизорскиот извештај треба да содржи јасно изразено мислење за финансиските извештаи. Мислењето на ревизорот за комплетен сет финансиски извештаи изготвени во